

Wydatki rodziców na edukację dzieci w roku szkolnym 2018/2019

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Początek roku szkolnego dla osób mających dzieci w wieku szkolnym to tradycyjnie okres zwiększonych wydatków wynikających z konieczności wyposażenia uczniów choćby w nowe przybory szkolne, a także uiszczania różnego rodzaju obowiązkowych opłat związanych ze szkołą. Każdego roku wielu rodziców decyduje się również na wysłanie swoich dzieci na dodatkowe płatne zajęcia edukacyjne i ogólnorozwojowe. W niniejszym opracowaniu przedstawiamy rezultaty październikowego badania¹ poświęconego tej problematyce i porównujemy je z wynikami sondaży realizowanych w poprzednich latach.

WYDATKI NA SZKOLNE POTRZEBY DZIECI

W stosunku do początku ubiegłego roku szkolnego wzrosły przeciętne wydatki rodziców mających dzieci, które uczęszczają do szkoły podstawowej, gimnazjum lub szkoły ponadgimnazjalnej, związane z ich potrzebami szkolnymi; nadal jednak są one nieco niższe niż przed trzema laty.

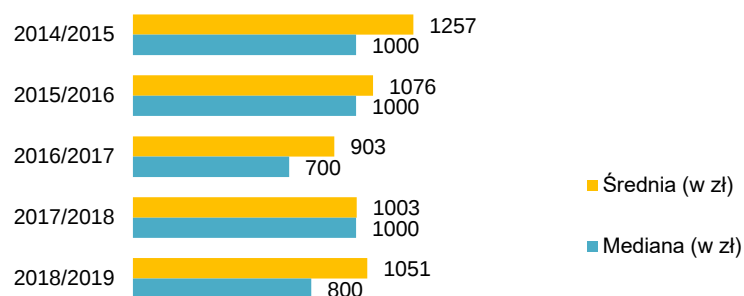
W tym roku na zaspokojenie szkolnych potrzeb dzieci (podręczniki, przybory szkolne, mundurki, obowiązkowe opłaty, np. ubezpieczenie, chesne, internat, stancja) rodzice wydali średnio 1051 zł, czyli przeciętnie o 48 zł więcej niż rok temu (105% kwoty zeszłorocznej)². W porównaniu z poprzednim rokiem spadła jednak wysokość mediany deklarowanych wydatków i obecnie wynosi ona 800 zł, czyli o 200 zł mniej niż poprzednio, co oznacza, że – mimo wzrostu średniej – wydatki większej niż poprzednio grupy osób zmieściły się w kwocie wyraźnie niższej niż przed rokiem (łącznie wydatki do 800 zł zadeklarowało obecnie 49% rodziców wobec 44% w ubiegłym roku). Jednocześnie z deklaracji rodziców wynika, iż – tak jak w poprzednich latach – najczęściej na potrzeby dzieci związane z rozpoczęciem roku szkolnego wydawano 1000 zł (wartość modalna), z tym że obecnie kwotę tę wymienilo 20% rodziców, natomiast w 2017 roku – 24%. Wyniki tegorocznego badania pokazują też, że wzrost przeciętnych wydatków ponoszonych przez rodziców na szkolną wyprawkę wiąże się z faktem, iż zwiększył się odsetek tych, którzy wydali więcej niż 300 zł (wzrost o 5 punktów procentowych). Nieznacznie większa jest też grupa osób deklarujących wydatki powyżej 1500 zł (por. tab. 1).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (341) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 4–11 października 2018 roku na liczącej 1016 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski. Na pytania o wydatki związane z rozpoczęciem nowego roku szkolnego odpowiadali rodzice mający dzieci w wieku szkolnym (N=258).

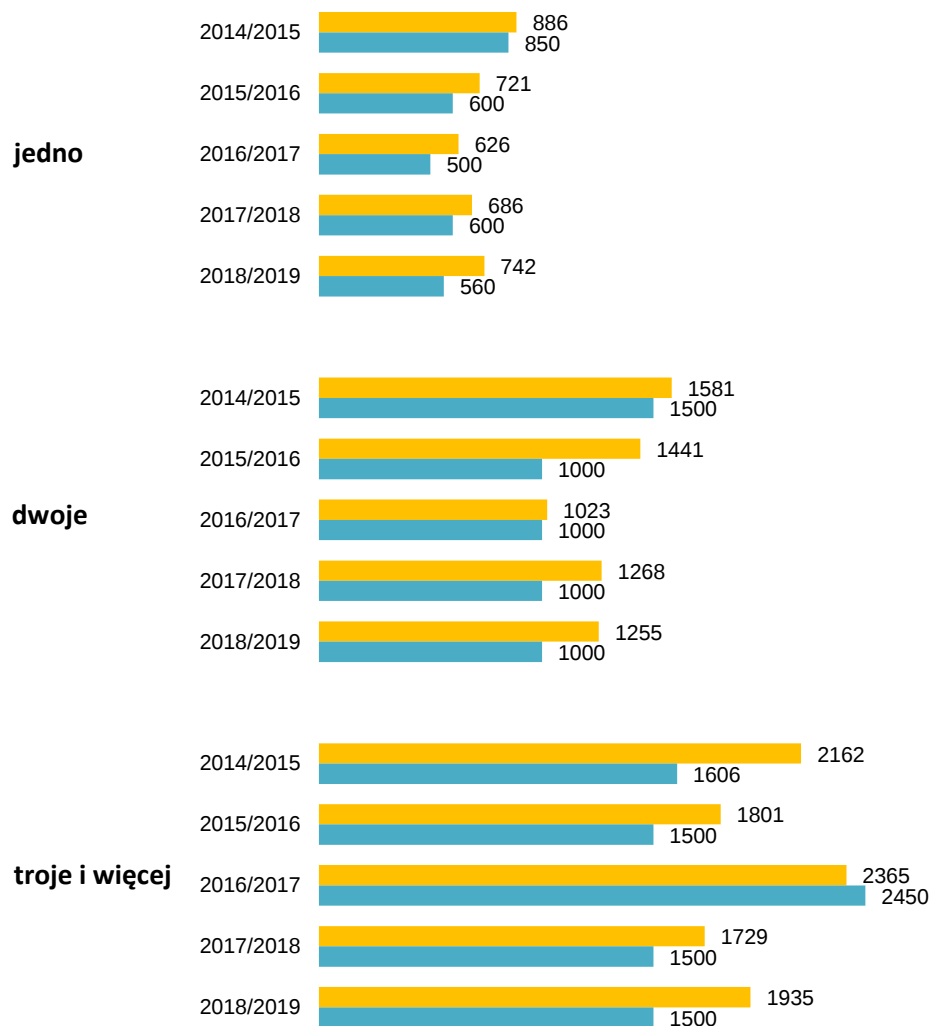
² Por. komunikat CBOS „Wydatki rodziców na edukację dzieci w roku szkolnym 2017/2018”, listopad 2017 (oprac. B. Badora).

RYS. 1. Ile mniej więcej pieniędzy przeznaczył(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem nowego roku szkolnego na szkolne potrzeby swoich dzieci (podręczniki, przybory szkolne, mundurki, obowiązkowe opłaty, np. ubezpieczenie, czesne, internat, stancja)?

Ogół rodziców mających dzieci w wieku szkolnym

Wydatki w zależności od liczby dzieci w wieku szkolnym:

Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy interpretować ostrożnie z powodu małej ich liczebności w badanej próbie

Z analiz wielozmiennowych wynika, że – tak jak w poprzednich badaniach – wysokość ogólnych kwot przeznaczanych przez rodziców na potrzeby edukacyjne swoich dzieci zależy przede wszystkim od liczby uczniów w rodzinie. W przypadku rodzin z jednym dzieckiem łączne wydatki na wyprawkę szkolną wyniosły na początku obecnego roku szkolnego średnio 742 zł, łącznie dla dwojga uczniów było to średnio 1255 zł, natomiast w rodzinach z co najmniej trojgiem dzieci uczęszczających do wymienionych szkół – 1935 zł. Różnice te widoczne są także w wysokości median wydatków szkolnych poniesionych przez poszczególne typy rodzin (por. rys. 1).

TABELA 1

Wysokość wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego*	Deklaracje osób mających dzieci w wieku szkolnym (według terminów badań)									
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	N=248	N=234	N=254	N=217	N=256	N=216	N=266	N=244	N=228	N=258
	w procentach									
Brak wydatków	1	0	0	0	1	1	1	0	0	0
Do 300 zł	5	5	5	4	1	1	11	10	10	5
301–500 zł	16	19	14	15	6	10	13	25	16	24
501–800 zł	23	22	24	21	28	15	15	14	18	20
801–1000 zł	21	23	21	21	24	29	27	17	24	21
1001–1500 zł	14	11	11	16	16	20	10	8	12	10
Powyżej 1500 zł	10	13	15	18	20	17	14	10	11	14
Nieokreślone wydatki	10	7	10	5	4	7	9	16	8	6

* Pytanie brzmiało: „Ile mniej więcej pieniędzy przeznaczył(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem nowego roku szkolnego na szkolne potrzeby swoich dzieci (podręczniki, przybory szkolne, mundurki, obowiązkowe opłaty, np. na ubezpieczenie, czesne, internat, stancję)?”

Ogólny wzrost wydatków ponoszonych przez rodziców na zaspokojenie potrzeb związanych z rozpoczęciem roku szkolnego znajduje odbicie w zwiększeniu się kwot przeznaczonych na zabezpieczenie potrzeb szkolnych w przeliczeniu na jedno dziecko. Na początku tego roku szkolnego rodzice wydali przeciętnie – w przeliczeniu na jedno dziecko – 679 zł (średnia), czyli o 30 zł więcej niż przed rokiem (105% ubiegłorocznej kwoty). Tak jak w poprzednich latach wydatki połowy badanych nie przekroczyły 500 zł w przeliczeniu na jedno dziecko (mediana), tyle też w przeliczeniu na jedno dziecko wydawano najczęściej (modalna). Tak jak przed rokiem nie ma istotnych różnic w deklarowanych wydatkach w zależności od poziomu dochodów *per capita* w gospodarstwie domowym oraz oceny warunków materialnych gospodarstwa domowego.

W porównaniu z rokiem ubiegłym wzrost wydatków w przeliczeniu na jedno dziecko odnotowano w rodzinach mających jedno dziecko w wieku szkolnym oraz takich, które musiały wyposażyć do szkoły co najmniej troje dzieci. Warto też dodać, iż różnice średnich wydatków *per capita* w wyróżnionych typach rodzin nie są istotne statystycznie.

TABELA 2

Liczba dzieci w wieku szkolnym na utrzymaniu rodziny	Średnie wydatki rodziców w związku z rozpoczęciem roku szkolnego w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym										Zmiany 2017–2018
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	w złotych										
Jedno	669	686	709	766	899	886	721	626	686	742	wzrost o 8%
Dwoje	588	668	649	682	731	791	721	511	634	628	spadek o 1%
Troje i więcej*	433	532	509	654	668	580	488	723	521	552	wzrost o 6%
Ogółem	601	662	668	725	826	828	695	588	649	679	wzrost o 5%

* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy interpretować ostrożnie z powodu małej ich liczebności w badanej próbie

Porównanie wyników tegorocznego badania z poprzednim pokazuje też, że zarówno w przypadku wydatków ogółem ponoszonych przez rodziców na szkolną wyprawkę, jak i wydatków w przeliczeniu na jedno dziecko więcej osób niż poprzednio przekroczyło kwotę 300 zł.

TABELA 3

Wysokość wydatków szkolnych w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym	Deklaracje rodziców, którzy podali wysokość kwot przeznaczonych na szkolne potrzeby dzieci									
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	N=223	N=234	N=254	N=217	N=246	N=201	N=242	N=204	N=210	N=244
	w procentach									
Do 100 zł	2	1	2	1	1	2	4	3	1	1
101–200 zł	5	2	3	0	1	1	4	6	7	4
201–300 zł	8	9	7	5	1	2	12	16	10	7
301–400 zł	14	13	7	8	5	4	5	11	11	13
401–500 zł	24	26	26	25	17	20	22	26	24	31
501–600 zł	10	7	10	10	8	8	7	6	5	6
601–700 zł	10	8	8	10	15	8	5	4	6	5
701–800 zł	8	10	12	10	15	14	11	5	7	9
801–900 zł	1	2	2	2	2	2	2	1	1	1
901–1000 zł	13	17	18	20	21	27	18	15	20	17
Powyżej 1000 zł	5	5	5	9	14	12	11	7	7	7

Z obliczeń wyłączono odpowiedzi „trudno powiedzieć”

DODATKOWE PŁATNE ZAJĘCIA EDUKACYJNE I OGÓLNOROZWOJOWE

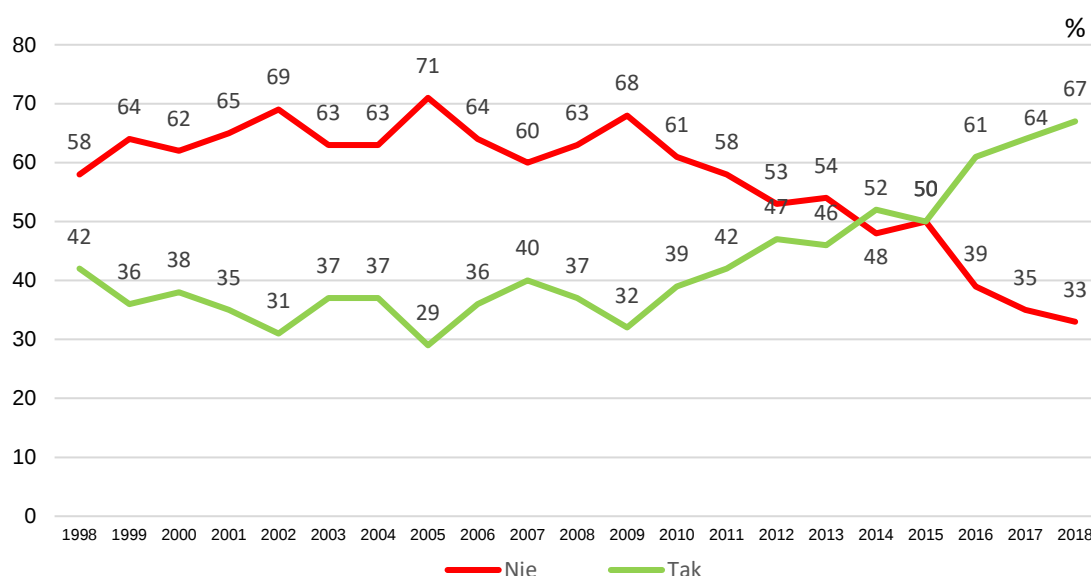
Zasięg zjawiska

Kwestia finansowania przez rodziców mających dzieci w wieku szkolnym różnego typu zajęć edukacyjnych lub ogólnorozwojowych jest przedmiotem naszych badań od 1998 roku. Do roku 2011 dodatkowe zajęcia edukacyjne i ogólnorozwojowe (w szkole lub poza nią) opłacała swoim dzieciom znacząca grupa rodziców, ale pozostająca w mniejszości. W roku szkolnym 2012/2013 odsetek rodziców zainteresowanych dodatkowymi płatnymi zajęciami dla swoich dzieci zbliżył się do 50% badanej populacji. Na początku roku szkolnego 2014/2015 po raz pierwszy w historii naszych badań zamierzała to zrobić ponad połowa (52%) badanych mających dzieci w wieku szkolnym. W kolejnym

roku taki zamiar miał co drugi rodzic, a w roku szkolnym 2016/2017 nastąpił znaczący wzrost i aż 61% rodziców zadeklarowało, iż przynajmniej jedno z ich dzieci będzie uczęszczać na płatne zajęcia dodatkowe. W następnych latach popularność posyłania dzieci w wieku szkolnym na dodatkowe płatne zajęcia nadal rosła i w efekcie po rozpoczęciu roku szkolnego 2018/2019 dwie trzecie (67%) rodziców twierdziło, że przynajmniej jedno z ich dzieci uczęszcza lub będzie uczęszczać w tym roku na takie zajęcia. Zdecydowana większość rodziców, którzy postanowili opłacać dzieciom dodatkowe zajęcia edukacyjne lub ogólnorozwojowe, zamierza posłać na nie wszystkie swoje dzieci (81% tej grupy, co stanowi 54% ogółu badanych mających dzieci w wieku szkolnym).

CBOS

RYS. 2. Czy któreś z Pana(i) dzieci będących w wieku szkolnym uczęszcza lub będzie uczęszczać w bieżącym roku szkolnym na zajęcia dodatkowe, opłacane przez Pana(ią) w szkole lub poza szkołą?

Odpowiedzi osób mających dzieci w wieku szkolnym. Z obliczeń wyłączono odmowy odpowiedzi

Czynniki wpływające na finansowanie dodatkowych zajęć

Przeprowadzane w ostatnich latach wielozmiennowe analizy statystyczne wykazały, iż na decyzję o posłaniu dzieci na płatne zajęcia pozalekcyjne wpływa przede wszystkim poziom wykształcenia rodziców. Największą szansę na takie zajęcia mają niezmiennie te dzieci, których rodzice legitymują się wyższym wykształceniem – w roku szkolnym 2018/2019 dodatkowe zajęcia finansuje swoim dzieciom aż 91% z nich i tylko 55% rodziców niemających wyższego wykształcenia.

Nadal utrzymuje się też zróżnicowanie szans na korzystanie z dodatkowych płatnych zajęć edukacyjnych i ogólnorozwojowych w zależności od miejsca zamieszkania dzieci – prawdopodobieństwo, że skorzystają z nich dzieci mieszkające w miastach średniej wielkości i dużych, jest znacznie większe niż w przypadku dzieci wiejskich oraz tych, które mieszkają w najmniejszych miastach (poniżej 20 tys. ludności).

TABELA 4

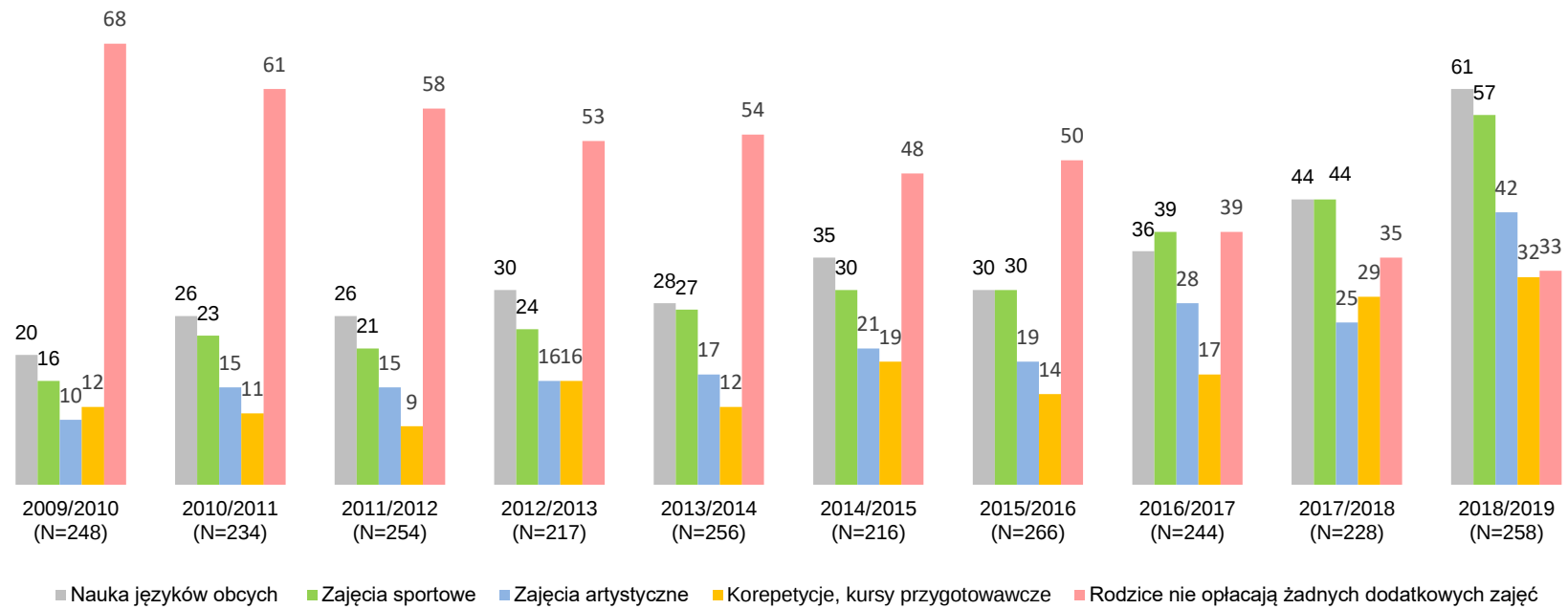
Czy ktoś z Pana(i) dzieci będących w wieku szkolnym uczęszcza lub będzie uczęszczać w bieżącym roku szkolnym na zajęcia dodatkowe, opłacane przez Pana(ią) w szkole lub poza szkołą?	Miejsce zamieszkania				
	wieś	miasto według liczby mieszkańców			
		do 19 999	20 000 – 99 999	100 000 – 499 999	500 000 i więcej
	w procentach				
Tak	59	58	71	79	92
Nie	41	42	29	21	8

Popularność różnego rodzaju płatnych zajęć dodatkowych

Najpopularniejszym rodzajem płatnych zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym jest nauka języków obcych, którą w tym roku finansuje lub zamierza sfinansować swoim dzieciom 61% rodzin. Nieco mniejsza grupa rodziców finansuje zajęcia sportowe (57%). Zarówno płatną naukę języków obcych, jak i odpłatne zajęcia sportowe zdecydowało się sfinansować swoim dzieciom więcej rodzin niż kiedykolwiek wcześniej w ostatnich dwudziestu latach. Na trzecim miejscu pod względem częstości wskazań znalazły się – również wyraźnie upowszechniające się – płatne zajęcia artystyczne (42%). Na ubiegłorocznym rekordowym poziomie pozostaje popularność korepetycji i kursów przygotowawczych (32%).

Warto dodać, iż w porównaniu z rokiem ubiegłym odsetki rodzin posyłających dzieci na poszczególne rodzaje dodatkowych płatnych zajęć edukacyjnych lub ogólnorozwojowych wzrosły w większym stopniu niż ogólny odsetek rodzin, które zdecydowały się na dodatkowe finansowanie takich zajęć. Oznacza to, że obecnie więcej rodzin niż poprzednio postanowiło finansować co najmniej dwa rodzaje takich zajęć (w tym roku dotyczy to dwóch trzecich z grupy posyłających dzieci na dodatkowo płatne zajęcia).

RYS. 3. Najpopularniejsze płatne zajęcia pozalekcyjne*

* Deklaracje rodziców mających dzieci w wieku szkolnym

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać kilka różnego rodzaju zajęć

TABELA 5

Na jakie dodatkowo opłacane przez Pana(ią) zajęcia uczęszczają lub będą uczęszczać Pana(i) dzieci w wieku szkolnym? Czy są to:	Odpowiedzi twierdzące respondentów mających dzieci w wieku szkolnym																				
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	N=384	N=363	N=314	N=295	N=372	N=311	N=284	N=280	N=260	N=335	N=286	N=248	N=234	N=254	N=217	N=256	N=216	N=266	N=244	N=228	N=258
	w procentach																				
– nauka języków obcych	30	26	30	24	22	27	26	23	25	28	25	20	26	26	30	28	35	30	36	44	61
– zajęcia sportowe	13	11	13	14	12	17	18	13	16	16	15	16	23	21	24	27	30	30	39	44	57
– zajęcia artystyczne	7	6	6	6	8	11	9	6	12	10	12	10	15	15	16	17	21	19	28	25	42
– korepetycje, kursy przygotowawcze	13	8	10	9	8	8	8	7	6	11	8	12	11	9	16	12	19	14	17	29	32
– inne	2	1	3	2	2	2	3	1	2	2	3	2	3	2	5	4	5	3	2	5	7*
Rodzice nie opłacają żadnych dodatkowych zajęć	58	64	62	65	69	63	63	71	64	60	63	68	61	58	53	54	48	50	39	35	33

*Wymieniono: robotykę, programowanie, kurs prawa jazdy, kosmetologię, harcerstwo, CLIL, dysleksję i wspomaganie w nauce oraz religię

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać kilka różnego rodzaju zajęć

Deklarowana wysokość wydatków na dodatkowe płatne zajęcia

Miesięczna kwota przeznaczana na dodatkowe zajęcia edukacyjne lub ogólnorozwojowe wszystkich dzieci wynosi średnio 421 zł. Jest to kwota niższa niż w ostatnich dwóch latach (od ubiegłego roku spadek o 28%). Łączne kwoty, jakie rodzice przeznaczają na finansowanie dodatkowych zajęć dla wszystkich dzieci w wieku szkolnym, charakteryzują się, jak zwykle, dużą rozpiętością (w tym roku od 40 zł do 4000 zł miesięcznie). Tak jak przed rokiem ponad połowa rodziców (56%) planuje jednak wydawać na ten cel łącznie na wszystkie dzieci nie więcej niż 300 zł miesięcznie (mediana). Najczęściej deklarowaną kwotą na dodatkowe zajęcia jest natomiast 200 zł (wartość modalna wskazywana przez 15% badanych).

W porównaniu z rokiem ubiegłym spadły również miesięczne wydatki na dodatkowe zajęcia edukacyjne lub ogólnorozwojowe w przeliczeniu na jedno dziecko. Obecnie wynoszą one 309 zł (spadek o 32% w stosunku do poprzedniego roku). Zmniejszyła się także mediana miesięcznego budżetu przeznaczonego na dodatkowe zajęcia jednego dziecka (z 241 zł na początku roku szkolnego 2017/2018 do 205 zł obecnie).

TABELA 6

Średnie miesięczne wydatki rodziców na dodatkowe zajęcia dzieci w wieku szkolnym	2009	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Zmiany 2017–2018
	w złotych									
Na wszystkie dzieci korzystające z zajęć	266	362	350	376	363	334	532	581	421	spadek o 28%
Na jedno dziecko korzystające z zajęć	234	281	296	268	296	274	158	455	309	spadek o 32%

Porównując ubiegłoroczne i obecne wydatki rodziców na dodatkowe zajęcia edukacyjne lub ogólnorozwojowe w przeliczeniu na jedno dziecko można zauważyć, iż – po ubiegłorocznym wzroście – zmniejszył się odsetek rodziców zamierzających co miesiąc wydawać na takie zajęcia powyżej 300 zł (z 34% do 24% obecnie).

TABELA 7

Wysokość miesięcznych wydatków na dodatkowe zajęcia w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym	Deklaracje badanych, którzy opłacają swoim dzieciom dodatkowe zajęcia i podali wysokość miesięcznych wydatków na ten cel*							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	N=92	N=92	N=109	N=106	N=122	N=129	N=135	N=157
	w procentach							
Do 50 zł	22	8	16	13	7	29	6	3
51–100 zł	15	21	14	13	20	28	12	18
101–150 zł	14	11	12	14	10	11	14	13
151–200 zł	12	18	24	12	18	13	16	17
201–300 zł	16	20	20	22	25	10	18	26
301–400 zł	8	8	2	5	6	1	11	5
401–500 zł	3	4	4	9	3	5	12	7
501–600 zł	2	1	1	1	3	0	3	5
Powyżej 600 zł	8	9	7	11	6	3	8	7

* Pominęto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

★ ★ ★

W stosunku do poprzedniego roku wzrosły przeciętne deklarowane wydatki, jakie ponoszą rodzice na zaspokojenie potrzeb szkolnych uczniów, związane z rozpoczęciem roku szkolnego (podręczniki, przybory szkolne, mundurki, obowiązkowe opłaty, np. ubezpieczenie, czesne, internat, stancja). Na początku tego roku szkolnego rodzice, którzy mają dzieci w wieku szkolnym, wydali średnio 1051 zł, czyli przeciętnie o 48 zł więcej niż rok temu (105% kwoty zeszłorocznej). Przeciętne wydatki w przeliczeniu na jedno dziecko wyniosły 679 zł, czyli także 105% kwoty z roku ubiegłego. Porównanie wyników tegorocznego badania z poprzednim pokazuje też, że zarówno w przypadku wydatków ogółem ponoszonych przez rodziców na szkolną wyprawkę, jak i wydatków w przeliczeniu na jedno dziecko więcej osób niż poprzednio przekroczyło kwotę 300 zł. Prawdopodobnie jest to efekt jednorazowego wsparcia dla wszystkich uczniów rozpoczynających rok szkolny w ramach rządowego programu "Dobry start".

Wzrost wydatków szkolnych nie odbył się kosztem rezygnacji z opłacania zajęć dodatkowych. W tym roku szkolnym po raz kolejny wzrosło zainteresowanie rodziców dodatkowymi płatnymi zajęciami edukacyjnymi lub ogólnorozwojowymi – aż 67% z nich posyła na nie albo zamierza posyłać swoje dzieci.

Opracowała

Barbara Badora